

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ZİRAAT FAKÜLTESİ
PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜ**

PEYZAJ YAPILARI DERSİ

KONU: BAHÇE KÖŞKLERİ, BAHÇE TAHTLARI, ÇARDAKLAR, KAMERİYELER

BAHÇE KÖŞKLERİ

Bir park ya da bahçe içinde yer alan güzel görünümlü köşk ya da şale olan bahçe köşkleri, bahçe içinde önemli bir noktada, bahçenin havadar bir kesiminde yer alan , üzeri kapalı, yanları açık, genelde kolonlar üzerinde taşınan bir üst örtüsü olan , tek odalı yaşama mekanlarıdır.

Çadır Köşkü- Kağıthane

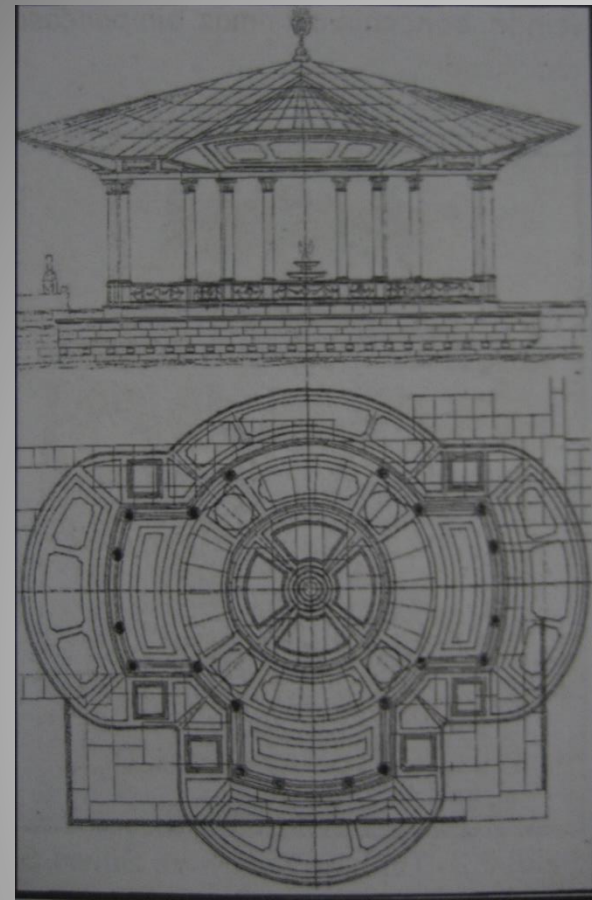
Çadır Köşkü- Kağıthane

Gerek büyük konutlarda ve konaklarda gerekse saray yapılarında görülen köşkler havuzlu olarak da inşa edilebilir. Havuzların ya da denizin üzerine çıkma yapan köşklere bulunmaktadır. Köşkler mermer ya da ahşap olabildiği gibi iki malzemenin karışımı da olabilir.

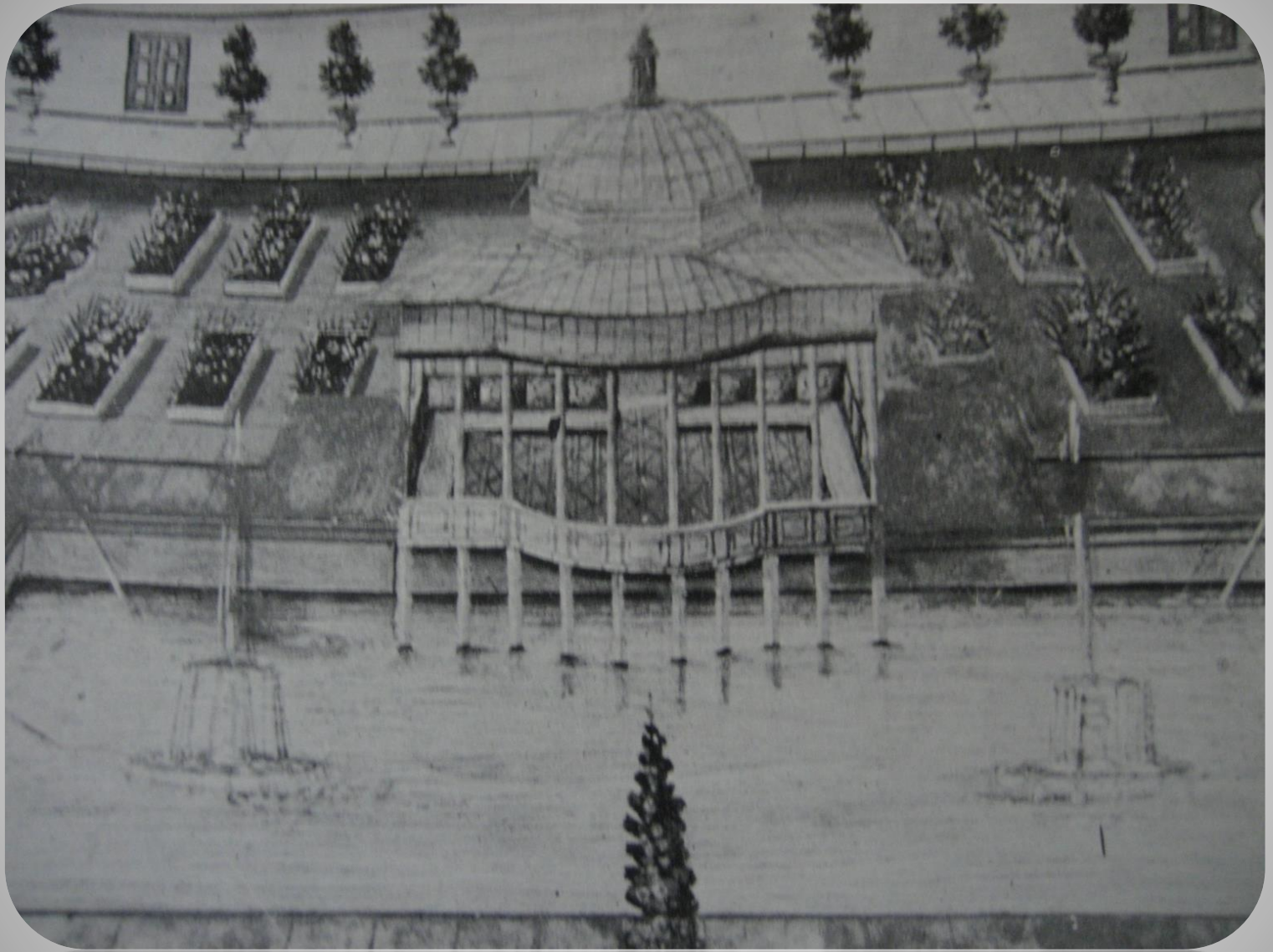
Sofa Köşkü/ Mustafa Paşa Köşkü-
Topkapı Sarayı

Büyükük, form, kitle ve biçim özellikleri açısından birçok farklı köşk tipi mevcuttur. Dairesel ve kare form yaygın olanlardır. Bununla beraber iç içe karelerden oluşan çıkmalı , çokgen formlu olanları da mevcuttur. Üst örtüler de farklılık göstermektedir. Kubbeli, çadır formlu, amorf, ya da geleneksel formların kullanıldığı köşkler bulunmaktadır. Çatı kaplaması olarak kiremit, kurşun, ya da ahşap malzemeler kullanılmıştır.

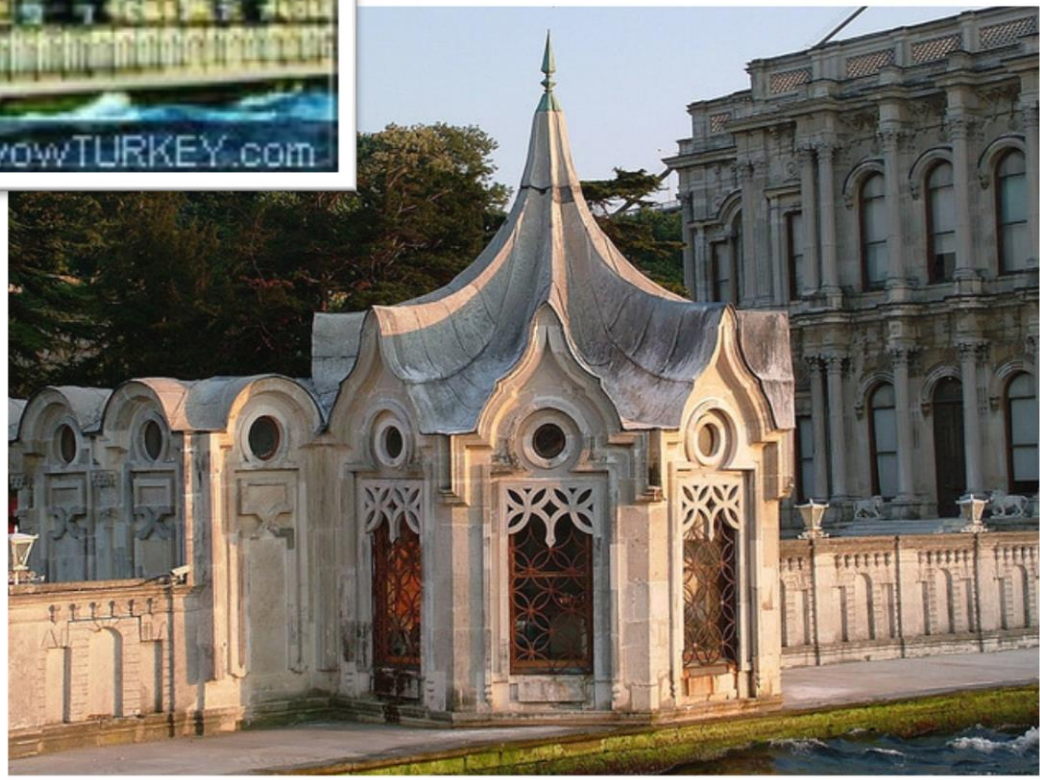

Haremlik ve Selamlık Deniz Köşkleri BEYLERBEYİ SARAYI

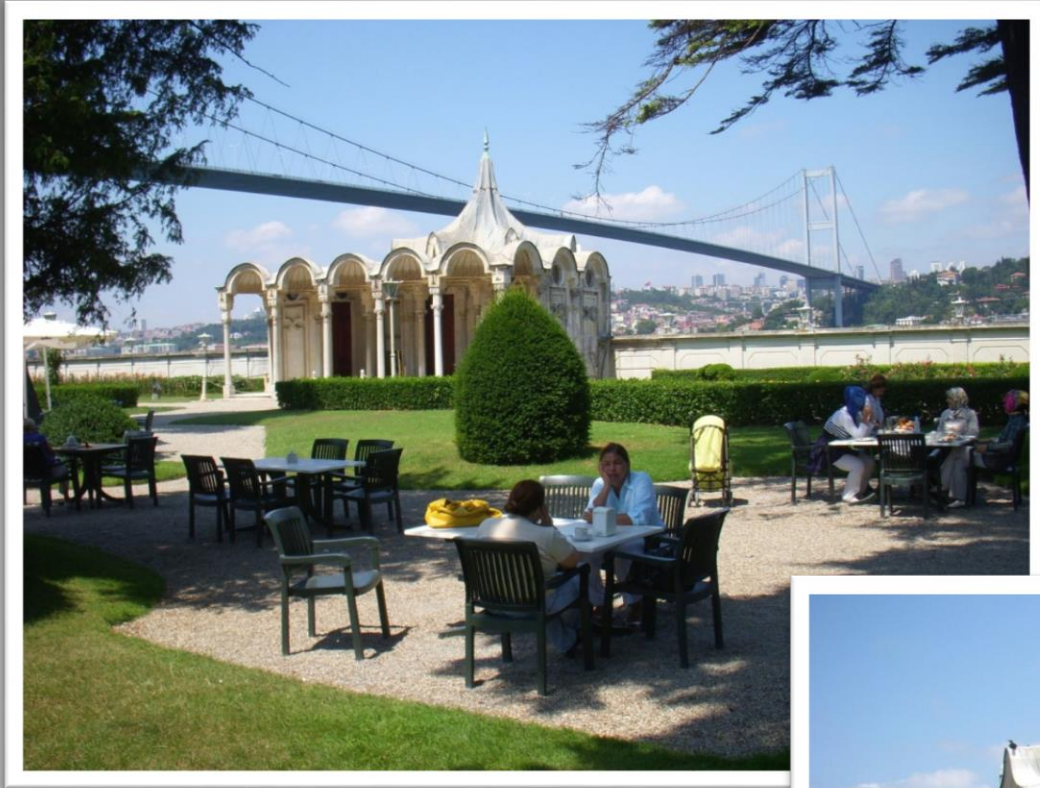

Miniatürk 'te bulunan maketi

Deniz Köşkleri: Beylerbeyi Sarayı içinde bulunur. Köşkler haremlik ve selamlık olarak sarayın denize bakan yüzünün iki yanında bulunmaktadır. Dış görüntüsüyle 19. yüzyıl mimarlığının ihtişamı sergileyen Saray'ın iç mekânları da doğu-batı sentezinin en güzel ve görkemli örneklerinden oluşturulmuştur. Köşklerin önlerinde iki sıra halinde sekizer sütuna dayanan birer revak bulunmaktadır.

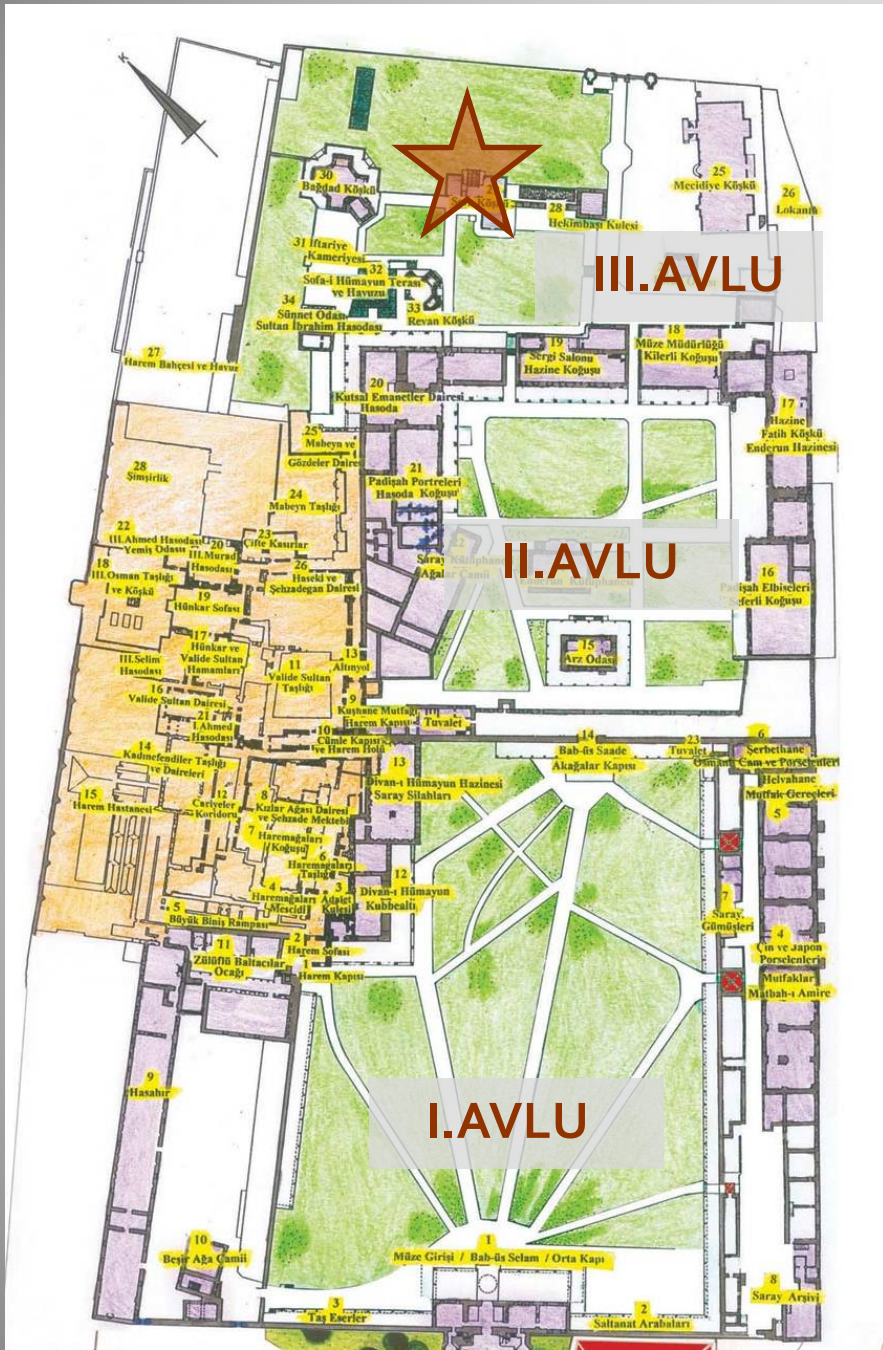

HAREM YALI KÖŞKÜ / HAREM YALI PAVILION

Sofa Köşkü - Mustafa Paşa Köşkü TOPKAPI SARAYI

Köşk ; Topkapı sarayının III. avlusunda bulunur .

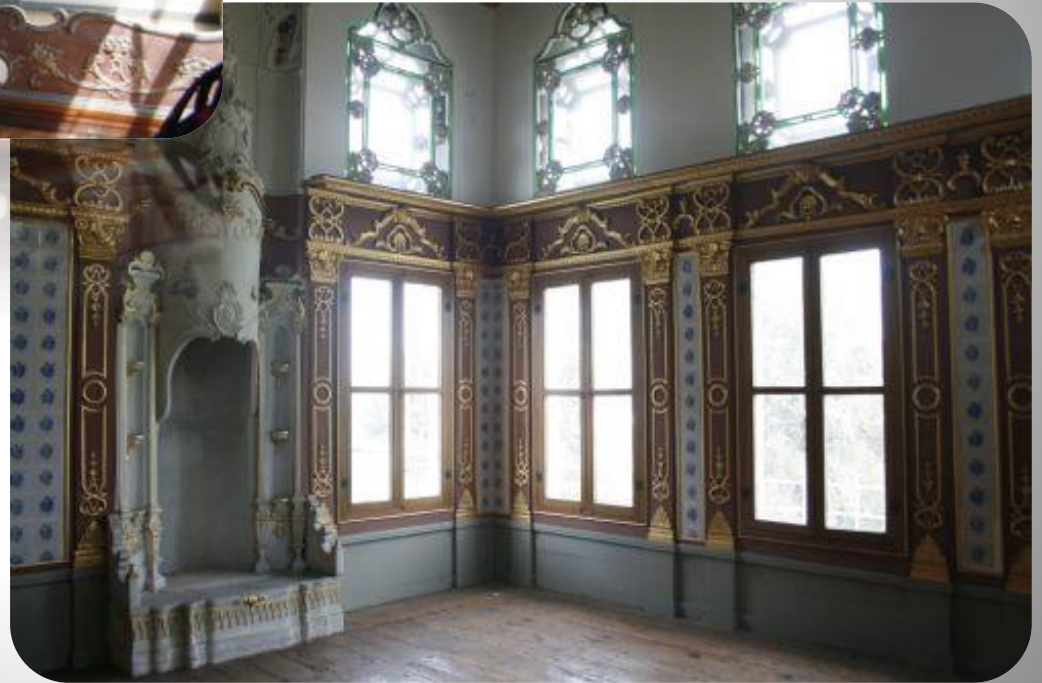

Sofa köşkü , merdiven başı kasrı gibi isimleri olan yapının ,17 yy.da Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa tarafından yaptırıldığı sanıldığından Mustafa Paşa Köşkü de denilmektedir. Mimarı bilinmemektedir. Köşk, mermer sütunlar üzerinde yükselen ahşap bir yapıdır. Arkat geçit yapıyı iki kısma bölmektedir.

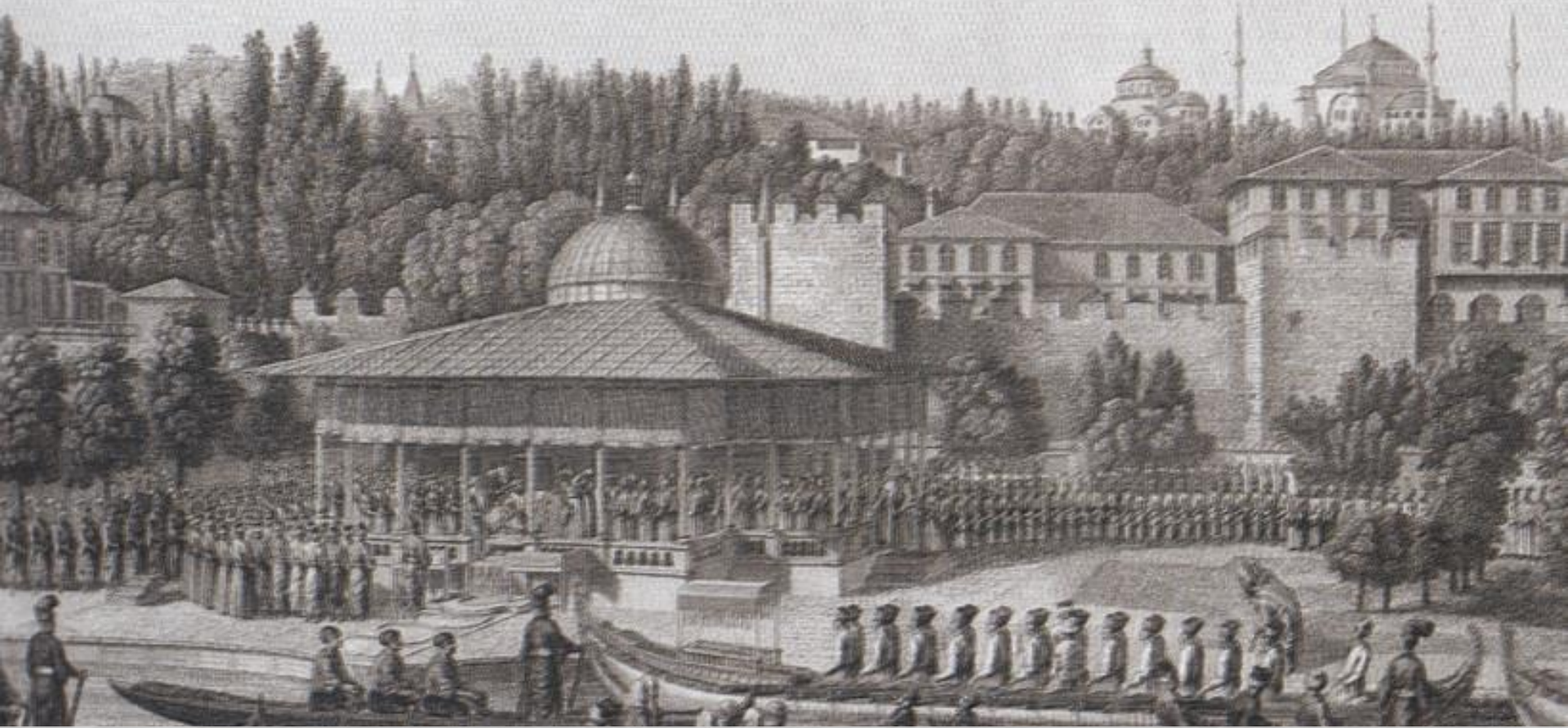

Köşk , serbestçe yerleştirilmiş Divanhane ve Namaz Odası veya Şerbet Odası mekanlarından oluşur.

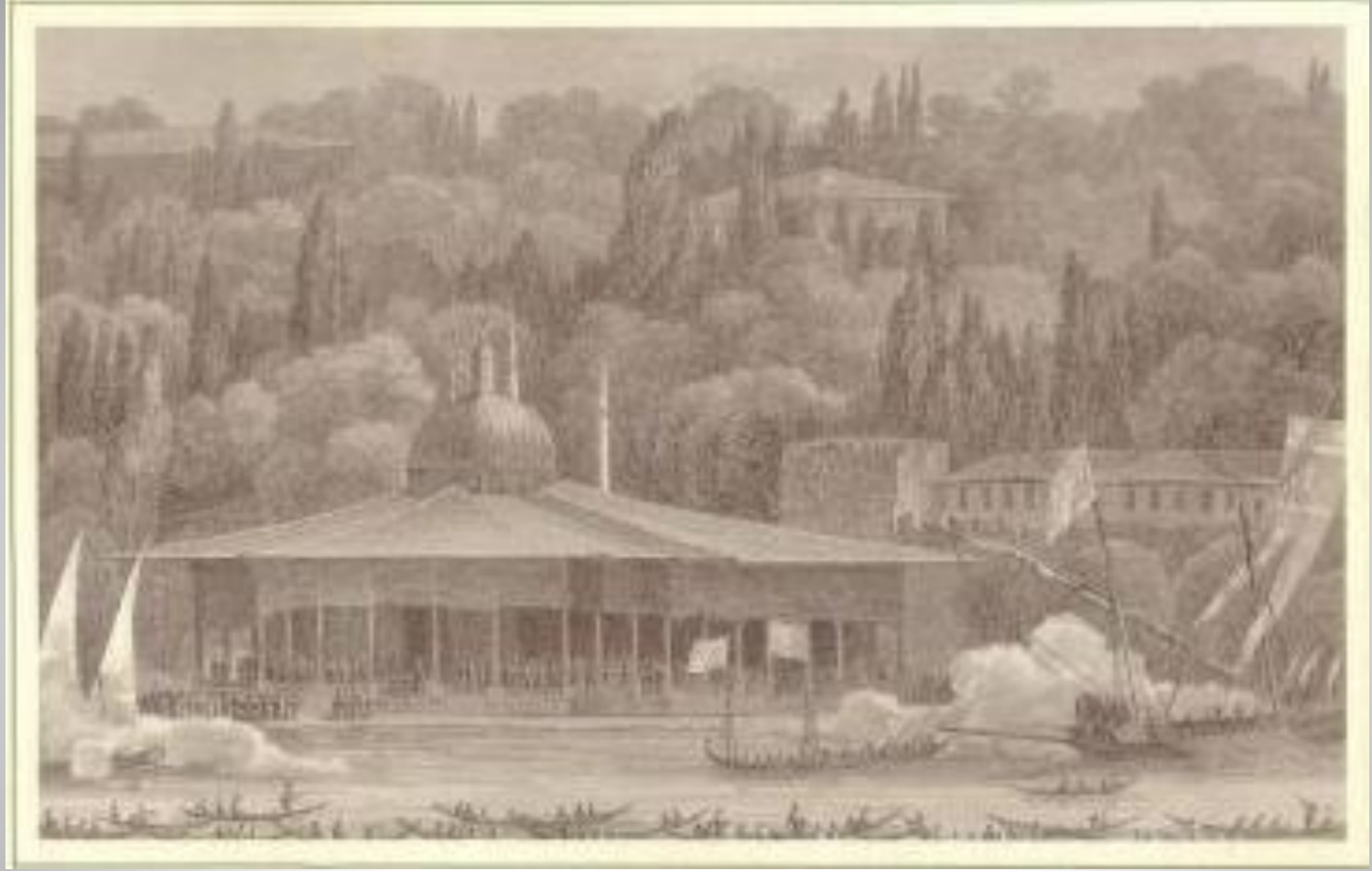

Köşkte sultanlar bahçedeki spor oyunlarını seyrederek ve eğlenceler düzenlerlerdi.

Yalı Köşkü - Topkapı Sarayı EMİNÖNÜ

İstanbul Eminönü ilçesi, Sarayburnu'ndaki Sepetçiler Kasrı'nın yakınında bulunan Yalı Köşkü Topkapı Sarayı'nın Sarayburnu'ndaki iki köşküden birisi idi.

Cebeciler Köşkü de denilen Yalı Köşkü'nün Osmanlı saray törenlerinde önemli bir yeri vardır. Donanma sefere çıkarken padişah Kaptan-ı Deryaları, Donanma Serdarlarını bu köşkten uğurlardı. Bu uğurlama törenlerinde de şenlikler, köşkte ve çevresinde yapılırdı.

Günümüzde Sarayburnu

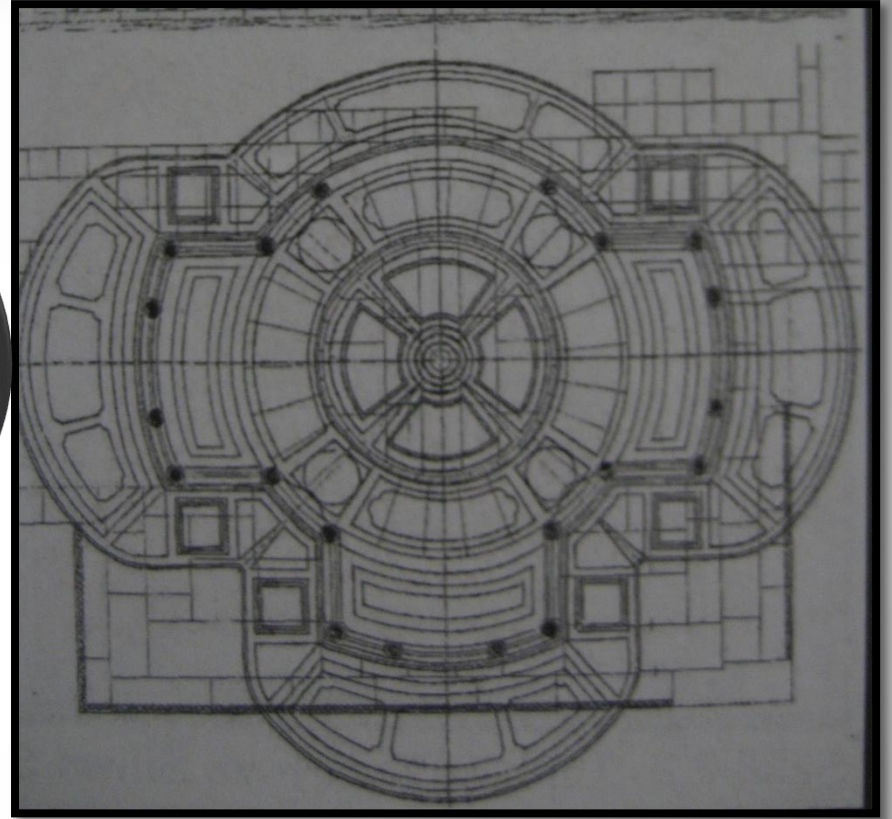
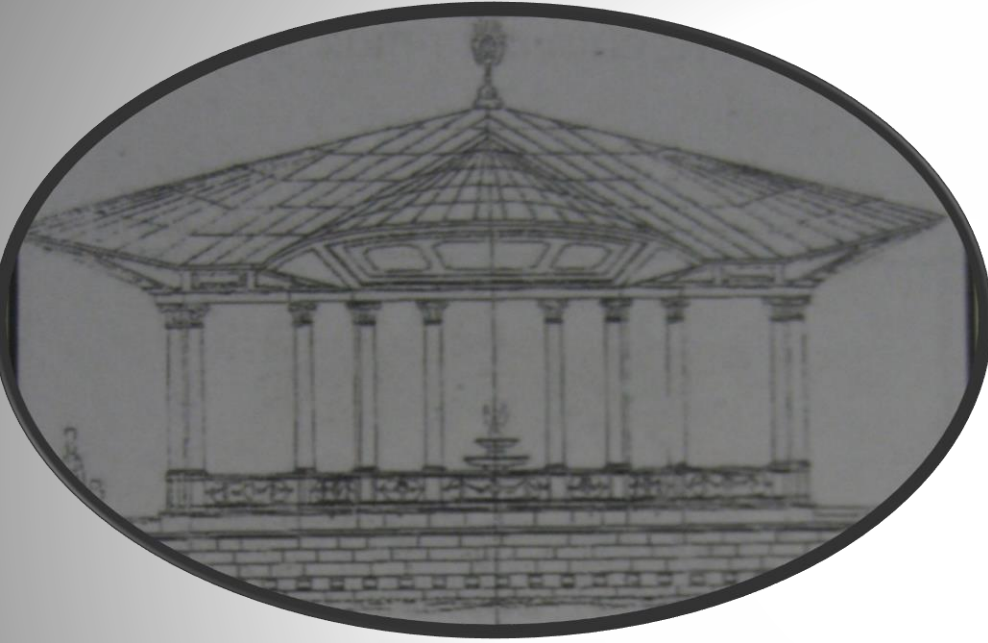
Geçmişte Sarayburnu

Dikdörtgen planlı köşkün üzeri 7 m. çapında bir kubbe ile örtülüdür. Köşkün denize bakan cephelerinin karşısında, ocaklı duvarların arkasında odalar sıralanmıştı. Köşkün çevresinde 4 m. genişliğinde geniş revaklar ve bunların üzerini örten 2,5–3 m'lik geniş saçaklı bir örtü bulunmaktadır. Son derece hafif ve zarif mimari elemanlardan yapılan köşkün önünde geniş bir rıhtım bulunmakta olup, bu rıhtımdan birkaç basamakla bir platforma çıkılmaktadır. Yalı Köşkü İstanbul-Edirne demiryolu yapılacağı sırada çevresindeki yapılarla birlikte 1869 yılında yıkılmıştır. Köşkten günümüze hiçbir iz gelememiştir.

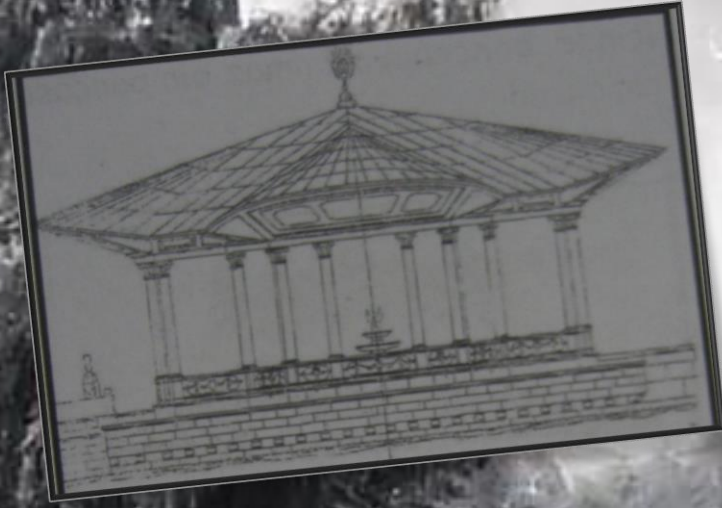
Çadır Köşkü- KAĞITHANE

İlk olarak Birinci Sadabad Sarayı ile birlikte 3. Ahmet döneminde inşa edilmiş bir seyir köşküdür. Köşk, büyük taş konsollar üzerine oturtulmuş ve su seviyesi üzerine taşkın hale getirilmiştir.

III. Ahmed' den III. Selim zamanına kadar köşkün plâni haç şeklinde ve dört çıkması da aynı uzunluktadır. II. Mahmud, harap hale gelen köşkü yıktırarak yerine son zamanlara kadar duran ve 1956'da büyük bir ağacın devrilmesiyle yıkılan Çadır Köşkü'nü yaptırır. Bu köşkü, Sultan Abdülaziz olduğu gibi korumuş, Sultan Abdülhamid ise yapıya abdesthane ilâve etmiştir.

Tamamıyla açık olan köşkün plâni daire biçiminde ve üç çıkmalıdır. Çıkmlar orta bölüme göre birer kademe yükseltilmiştir ve sedirleri taşırmaktadırlar. Yuvarlak bölümün ortasında, aynı biçimde bir fıskiye havuz vardır. Gerek korkuluk duvarları, gerekse sütun başlıkları yaprak motifleri ile süslenmiştir. Tavan basık bir kubbe şeklinde, gayet geniş olan saçaklar yukarıya kalkık, çatı ise bir topuzda birleşen dört konik bölümden ibarettir. Çoğu zaman açık köşklere olduğu gibi, dış yüzler ağır dolama perdelerle korunmuştur.

Üzerine düşen ağaçla yıkılmış, sonraları parçaları dağılmış ya da yok olmuştur. Sadabad Projesi kapsamında yapılacak çalışmalarda aslına uygun olarak aynı yere yeniden inşa edilecektir.

Günümüzde Çadır Köşkü

BAHÇE TAHTLARI

Osmanlıların özel tören tahtları dışında günlük yaşamda kullandıkları tahtlar son derece yalındır. Bu basit tahtlar değerli kumaşlardan örtü, minder, yastık vb. elemanlar ile gösterişli hale getirilmişlerdir. Bu tahtların dışında bahçe ve köşklüklerde birçok koltuk biçiminde taht da kullanılmıştır. Çoğunlukla ahşaptan yapılan bahçe tahtları kimi zaman mermerden de yapılmıştır.

Taş Taht – TOPKAPI SARAYI

Sultan IV. Murat'ın Enderunlu gençlerin spor faaliyetlerini izlemesi için yapılmıştır.

Arkasındaki manzum kitabe 1636 yılında ünlü bir sporcu olan IV. Murat'ın dolu dizgin giden atın üzerinden meşe lobutunu 115 zira (yaklaşık 120 m) uzağa attığını belirtir.

İftariye Kasrı – TOPKAPI SARAYI

Caner Cangül

Taht ile köşk arasında kalan örnekler de vardır. 1440' ta yapılmış olan Topkapı Sarayı'ndaki Bağdat Köşkü ile Sünnet Odası arasında bulunan İftariye kasrı ya da Mehtaplık böyle bir örnektir.

Padişahların yaz aylarına rastlayan ramazanlarda iftarlarını burada açmaları nedeniyle iftariye kasrı olarak anılır. Bazı kaynaklarda mehtaplık olarak da geçer. Teras bugünkü görünümünü Sultan İbrahim döneminde kazanmıştır.

İftariye kasrı, bazı zamanlarda da Enderunlu gençlerin alt bahçede gerçekleştirdikleri spor oyunlarını izlemek için kullanılırdı.

Kurşun üst örtüsü 4 adet ahşap sütunlarla taşınır.

KAMERİYELER

Bahçe köşklerine benzeyen, ancak daha az korunaklı yapılar olan kameriyeler genelde ahşap ayaklar üzerine oturan bir çatıdan oluşan yapılardır. Çatı altında minder ya da taht biçiminde oturma yeri bulunmaktadır. Kameriyeler genelde manzaraya hakim bir noktada konumlandırılırlar ve bahçede birden fazla bulunabilir. Yapısal anlamda hafif stüktürden oldukları için günümüze ulaşan örnekleri çok azdır.

Malta Köşkü

Emirgan Korusu

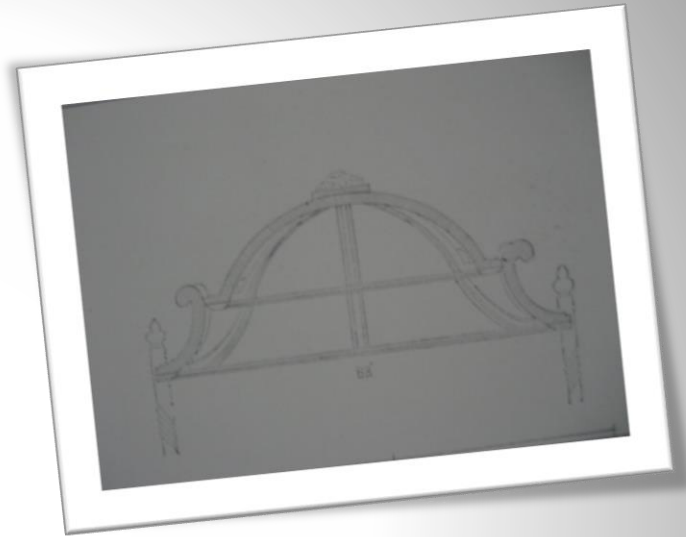
Günümüzdeki Örnekler

ÇARDAKLAR

Türk bahçesinde , bahçenin ana yolları çoğu zaman çardak ve asmalarla örtülüdür. Bunlardan hiçbirinin kalıntısına bile rastlanmıştır. Avrupalıların pergola olarak tanımlamaktadırlar. Çardakların çoğunlukla asma, mor salkım, yasemin gibi bitkilerle örtüldükleri de bilinmektedir. 18. yy.dan itibaren ahşap çardaklı yolların da uygulandığı bilinmektedir. Çardaklara gerçek kandilcikler ve çiçek sepetleri asılarak, bahçelerde ve açık mekanlarda çok farklı etkiler elde edilmiştir.

Gülhane Parkı

www.gulhane.com.tr

KAYNAKLAR

- http://www.kagithane.bel.tr/kagithane_hakkinda/tarih_detail.aspx?SectionID=NQUP4IAc2cwwqiyvpRjTXw%3D%3D&ContentID=Lh5iSo8jhHVo8eqiNYCkSw%3D%3D
- <http://www.kenthaber.com/marmara/istanbul/eminonu/Rehber/kasirlar/sepetciler-kasri>
- <http://sanattarihi.net/forum/index.php?topic=1564.0>
- <http://www.topkapisarayi.gov.tr/>
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Topkap%C4%B1_Saray%C4%B1
- Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Peyzaj Yapıları Ders Kitabı, Prof.Dr. Elmas ERDOĞAN, Dr. Lerzan Erdiñç (2009)
- Eski Türk Bahçeleri , Gönül Aslanođlu Evyapan(1972)
- Türk Bahçeleri , Sedat Hakkı ELDEM